

R-9486

AUVIATGE

NUMERÒ 1 · ABRIU DE 2002

Era cultura ei era manifestacion, eth recuelh, era analisi,... dera nòsta manèra actua d'èster e dera nòsta istòria. Fa un esfòrç important deth Conselh Generau d'Aran tara sua conservacion, e tanben tara sua promocion e difusion. Des dera promocion dera identitat, per miei d'ua politica de conservacion dera nòsta lengua que facilite eth desvolopament der aranés en ua societat plurilingua, moderna, europèa,...enquiara conservacion deth patrimòni artistic e documentau e era sua difusion s'a hèt un trebalh fòrça important. Auem besonh de hè'c a contèisher entà facilitar era participacion de toti e assegurar er assolidatge des esfòrci que i auem invertit. Perquè, en definitiua, non se tracte sonque dera cultura deth Conselh Generau d'Aran, ei era cultura de tot eth pòble aranés. Aquesta senzilha publicacion la auratz enes vòstes cases cada sies mesi entà facilitar-vos er apropament e era participacion enes activitats culturaus que desvolopam.

*Carlos Barrera
Sindic d'Aran*

ROTA DES GLÈISES ARANESES

Er ostiu der an 2001 a estat eth moment dera metuda en escèna, per prumèr viatge ena Val d'Aran, d'ua rota des glèises araneses. Era inauguracion d'aguesta rota represente eth punt d'arribada d'un procès que s'inicièc damb eth compromís politic deth Conselh Generau d'Aran de normalizar era situacion en qué se trapave eth patrimòni culturau aranés.

Tota ua sèrie d'actuacions, activades des dera Conselheria de Cultura (redaccion d'inventaris, restauracions de bens mòbles e immòbles, incorporacion de mesures de seguretat, organizacion de còrsi de formacion de guides...) an hèt possible qu'eth legat culturau aranés, ric e divers, mès que demoraue en un estat de conservacion que poderiem qualificar, coma minim, de critic, pogue èster mostrat, ara per ara, en tot eth sòn esplendor. Era Rota des Glèises Araneses se dessenhèc a partir dera seleccion de nau glèises: era Mair

de Diu de Cap d'Aran de Tredòs, Santa Eulària d'Unha, era Mair de Diu d'Arties, Sant Pèr d'Escunhau, Sant Estèue de Betren, Sant Andrèu de Casau, Sant Fèlix de Vilac, Sant Pèr de Betlan e Sant Estèue de Montcorbau. Es glèises disposaven d'uns oraris de dubertura fixes e aufrien er assessorament d'un servici de guides que dauen era interpretacion deth monument; era visita comentada dera glèisa comportau eth crubament d'ua entrada (200 ptes tiquet individuau; 100 ptes entà grops). Era experiéncia s'amièc a tèrme es mesi d'agost e seteme e gaudic d'un gran supòrt per part des visitants.

Era experiéncia siguec totaument positiva donques que se comptabilizèren mès de 6000 visites. Entath pròplèu ostiu, eth dessenh que se trebalhe amplie era rota des glèises a quinze pòbles.

TREBALH SUS ETH ROMANIC ARANÉS

Damb era finalitat de promòir er estudi e era difusion deth nòste art medievau, eth Conselh Generau d'Aran convoquèc ua Bèca entà elaborar un trebalh que permetesse publicar un document pedagogic (entàs escòles dera Val d'Aran) entà difòner eth nòste. Se presentèren sies propòstes e eth jurat decidic concedir era Bèca a Elisa Ros que premanís ua propòsta entà gojats de segondària.

PROGRAMACION CULTURAU SANT JOAN D'ARTIES 2002

Eth Conselh Generau d'Aran, amassa damb er Ajuntament de Naut Aran, inauguraue eth 3 de gèr eth *Programa Culturau* de Sant Joan d'Arties 2002.

Aguest programa mos balhe era oportunitat de participar en un seguit d'activitats culturaus plan interessantes, aufrint exposicions e conferéncias ath long de tot er an.

Des dera inauguracion auem podut contemplar ua exposicion de fotografia esportiu de Jordi Cotrina "*Ara ombra deth Barça*" e tanben era exposicion "*Art rupèstre der arc mediterranèu dera peninsula Iberica*", exposicion que vò hèr a conèisher es jadiments arqueologics qu'an estat declarats Patrimòni Mondiau dera UNESCO.

Enes pròplèus mesi, presentaram es exposicions següentes: "*Sigmund Freud*", que mos aproparà ara psicoanalisi e ara influéncia d'aguesta ena nòsta quotidianitat; "*Es uelhs d'Aran*", realizada pera Fondacion Etnologica dera Val d'Aran que remasse un centenar de fotografies de gent grana de mès de 80 ans e es sues vivéncias ena Val d'Aran; "*Bruisheria, insolits objèctes e fantastiques*

criatures" que mos ensenharà diuèrsi aspèctes der enigmatic mon des bruishes ena Euròpa des sègles XVI ath XX; e ua "**exposicion collectiua**" a on s'amassaràn en un madeish espaci diuèrsi artistes e òbres. **Anima-te a participar-i.**

Tanben compdam damb un seguit de conferéncias sus diuèrsi aspèctes coma "Joeni d'Aran" a cargue de Pau Miret e Àlex Moga, "Era toponímia aranesa" a cargue d'Aitor Carrera o actes coma era entrèga de "Prèmi Aran, sus institucions juridiques" o era projeccion dera pellicula "Er orsalhèr". Aguest programa culturau amplie era aufèrta culturau existenta ena Val d'Aran, aproant òbres e artistes de d'auit lòcs, exposicions itinerantes e tanben òbres e actes pròpris deth país, convertint-se en un punt de dinaminizacion culturau. Era aufèrta ei amplia e variada, en tot voler arribar a tota era poblacion autant aranesa coma era que mos visite ath long de tot er an.

Er orari des exposicions ei de dimars a dimenge de 17:00 a 21:00 ores, e es diferents actes e conferéncias son tàs 19:00 ores.

CONCORSI LITERARIS

Eth Conselh Generau a convocat era XII edicion deth Concors Mossen Condò entà mainatges e joeni de 9 a 18 ans. Era participacion a estat fòrça importanta (244 òbres). Ei de bon veir qu'es mèstres e professors se i prèden e promocionen eth concurs entre es joeni. Era entrèga de prèmies ei eth dia 13 d'abri en Cine de Vielha.

Eth Prèmi Aran de literatura a compdat damb 18 participants. Ei tanben ua participacion fòrça importanta donques que se tracte de majors de 18 ans. Era entrèga de prèmies serà eth dia 14 de Junh, laguens des actes dera Hèsta d'Aran, ath long d'un sopar ath quau i pòden assistir totes es persones qu'ac desiren.

SANT ESTÈUE DE MONTCORBAU

Maugrat eth sòn origen romanic, era glèisa de Sant Estèue de Montcorbau incorpore eth testimoniage de d'auti moments artistic com atau ac hèn manifèst era sua absida poligonau d'estil gotic o es pintures muraus barròques deth sègle XVIII. Era urgència dera actuacion que s'amieç a tèrme ena glèisa de Montcorbau venguie motivada principaument pes grèus problèmes d'umitats que patie, que comportauen tot un seguit de consequéncias que metien en perilh era integritat des pintures muraus deth sègle XVIII qu'entornejauen es parets deth temple, atau coma era decoracion pictorica presenta ena vòuta de crotzeria absidiau; eth solèr dera glèisa, enrajolat, s'auie holat tanben pr'amor des filtracions d'aigua e dera manca de transpiracion. Era solucion aplicada consistic ena execucion d'un drenatge que corbie er espaci

exterior entre eth nivèu deth camin enquiath nivèu deth tèrra interior dera glèisa, en tot garantir d'aguesta manèra er isolament de tota era zòna afectada. Er acondicionament dera rèsta dera glèisa consistic ena restauracion des pintures muraus, assolidant-les e efectuant ua reintegracion arqueologica des zònes qu'auien patit petits esbaussaments. Se continuèc damb era incorporacion d'un solèr nau de husta ath long dera nau centrau e era conservacion deth losat originau des capèles (erosament localizat ena extraccion der enrajolat). Era següenta actuacion se dirigic ara reincorporacion des perbocats enes parets interiores dera absida e ara recuperacion e restauracion des pintures presentes enes arcades dera vòuta de crotzeria. Eth finançament d'aguesta intervencion, qu'a suposat ua inversion de tres milions e miei de pessetes, a estat a cargue intègrament dera Conselheria de Cultura deth Conselh Generau d'Aran.

Era Glèisa de Sant Estèue ena actualitat e abans dera restauracion

SANT MARTIN DE GAUSAC

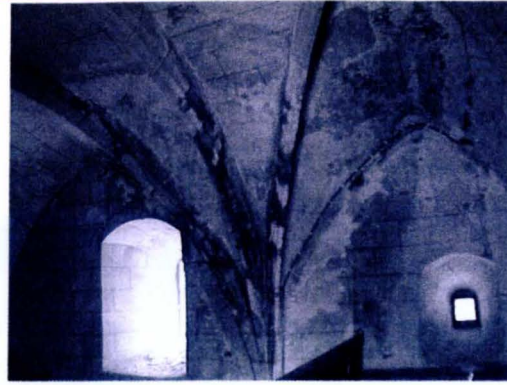
Era glèisa de Sant Martin de Gausac esdevenç un des mielhors exemplars d'arquitectura gotica aranesa, un estil artistic pòc comun ena Val d'Aran. Es patologies qu'afectaven Sant Martin de Gausac èren producte dera acusada preséncia d'umitats en lòcs puntuaus dera glèisa; aguesti lòcs corresponien ara part dera vòuta de crotzeria que coïncidie damb eth trapament deth campanau damb eth tet, e tot eth tram comprés pes murs de nòrd e de cogant. Un segon àmbit d'actuacion se centrèc ena neteja manau des arcades que conformen es vòutes de crotzeria pròpies dera estructura arquitectonica dera glèisa, atau coma des colones a on se sostien es

arcades; aguesta limpiesa metec de relèu era magnifica qualitat dera mamposteria e carrèus utilizadi entara construccion de Sant Martin de Gausac.

Mès, s'en bèth àmbit destaquèc era actuacion ena glèisa de Gausac, aguest siguec en çò que tanh as descobriments d'elements constructius que demorauen caperadi. Atau, se descobric ua arcada gotica corresponenta a ua capèla; ua fornícula que demoraue caperada; mieja arcada encastada en mur de meddia ena zòna presbiteriau,e; finaument, er arranc d'ua hièstra tanben en mur sud.

Eth còst dera actuacion siguec de dus milions de pessetes, finançadi a parts iguales peth Conselh Generau d'Aran, era E.M.D. de Gausac e era Glèisa.

Era glèisa de Gausac ena actualitat e abans dera intervencion

SANT PEIR DE BETLAN

Eth preocupant estat de conservacion que presentauè era glèisa de Sant Pèir de Betlan portèc ar Airau de Patrimòni Culturau deth Conselh Generau d'Aran a intervien-i damb er objectiu de restablir es valors artisticas der edifici e dignificar er espaci a on se hèn es activitats religioses. Era glèisa patie es procèss patologics pròpris des construccions antigues: preséncia d'umitats, esbaussament de granes zònes de perbocat, deteriorament des pintures muras, mau estat des elements de husta (còr, escala, solèr), hijuts pictorics recents...; a tot açò calie híger ua installacion electrica obsoleta e eth degradament de tres talhes religioses deth sègle XVIII e ua vèrge Maria romanica. Es prumèras actuacions se dirigiren ara renauda dera installacion electrica, era incorporacion d'un solèr nau de husta e era reparacion dera escala d'accès ath còr. Acte seguit s'efectuèren cataments en diferents parts der interior dera glèisa entà analisar eth mortèr de caudia e descobrir era configuracion dera mamposteria que s'amagave dejòs deth perbocat. En çò que tanh ara restauracion des talhes religioses, cau remarcar era recuperacion dera policromia originau corresponenta ara Vèrge des Nhèus, ua talha d'execucion romanica databla entre es sègles XII e XIII. Era darrèra actuacion ena glèisa de Betlan consistic ena incorporacion d'ua rèisha de hèr hargat entà protegir er espaci dera capèla nòrd. Eth còst totau dera

intervencion pugèc 4 milions de pessetes qu'a sufragat ena sua totalitat era Conselheria de Cultura deth Conselh Generau d'Aran.

Era glèisa de Betlan ena actualitat

ER ARANÉS ENA JUSTICIA

Eth procès de promocion dera nòsta lengua pròpria ei d'enorabona. Dejà a instàncies d'un jutge de Lhèida, eth passat mes d'octobre se dictèc ua senténcia integraments en aranés. Creiguem que deuie d'èster era prumèra dera istòria. Tanben se potèncie er emplec der aranés ena Justícia en tot desvolopar eth convèni deth Consejo General del Poder Judicial damb eth Departament de Justícia dera Generalitat e eth Conselh Generau d'Aran.

INSTITUT D'ESTUDIS ARANESI

Eth Departament de Lingüística der Aranés camine damb seguretat. S'amasse apruprètz cada dus mesi entà estudiar aspèctes relacionats damb eth còdi der aranés e damb era toponímia dera Val d'Aran. Tanben auance en assolidatge d'un reglament e d'un modèl que s'a d'ampliar entà d'auti departaments en tot constituir er Institut d'Estudis Aranesi.

MERLIQUIN: un jòc infantil entà parlar occitan

Aguest jòc a estat elaborat per mèstres de diuersi lòcs d'Occitània damb er objectiu de poder practicar era nòsta lengua en tot divertí-se e aprèner. A estat finançat principaument pera Comunitat Europèa, mès tanben i an participat institucions catalanes e occitanes: Conselh des Hautes Pyrenées, Conselh Regional Midi-Pyrenées, Institut Occitan, eth crdp Midi-Pyrénées, era Académie de Toulouse, era Generalitat de Catalunya e eth Conselh Generau d'Aran.

Eth nòm deth jòc, *Merliquin*, ei eth nòm deth sòn protagonista, un audèth. Ei pensat entara mainadèra de 3 a 8 ans, i a materiau entà jogar a sèt jòcs diferents e en tot jogar s'apren eth nòm de mès de 40 bèsties.

ERA GARBÈRA

Ei eth nòm d'ua revista de comic en aranés entà mainatges e mainades. Ei ua version aranesa revirada pera Oficina de Foment e Ensenhament der Aranés dera revista en valencian CAMACUC. Se n'editen 500 exemplars cada dus mesi e se distribuïssen gratuïtament entre es mainatges des escòles araneses entre 6 e 12 ans, en tot servir de materiau didactic entà aprèner era lengua aranesa.

CORSI D'ARANÉS

Un des objectius dera Oficina de Foment e Ensenhament der Aranés ei arténher qu'era societat adulta aranesa aquerisque eth mestreg der aranés orau e escrit entà pr'amor de normalizar eth sòn usatge en toti es encastres dera vida vidanta (laboraus, administratius, familiars, sociaus...). Per aquerò, des des sòns inicis, s'a amiat entà dauant era organizacion de còrsi d'aranés entà adults que s'an estructurat en 4 nivèus:

- Nivèu A tar aqueriment de coneishements oraus basics.
- Nivèu A1 tar aqueriment de coneishements oraus e escrits basics.
- Nivèu B tar aqueriment de coneishements oraus e escrits elementaus.
- Nivèu C tar aqueriment de coneishements oraus e escrits mieis.

Tanben existís eth Diplòma de Mèstre d'Aranés.

A cadun des nivèus li correspon un certificat de coneishements e aprofitament.

Es còrsi s'impartissen generaument en oraris de tarde, a compdar des 7 deth vrèspe e son d'un totau de 60 ores. (dues ores setmanaus des d'octobre a Junh) Ath delà d'ena Val d'Aran, s'impartissen classes en Barcelona, tot soent des nivèus oraus (A o A1) e tanben s'an impartit còrsi en Lleida e Girona. A compdar deth cors 2000-2001, eth Conselh Generau d'Aran a assumit era organizacion des còrsi de reciclatge d'aranés adreçadi ath personau docent des centres publics.

Entà regular es còrsi s'a elaborat eth *Decrèt regulador des certificacions qu'expedís eth Conselh Generau d'Aran sus es coneishements d'Aranés*, publicat en DOGC eth 29/5/01 e en BOP eth 19/5/01.

Politica de documentacion patrimoni

Pr' amor deth delicat estat de conservacion en qué demoraue grana part deth patrimoni culturau aranés quan eth Conselh Generau d'Aran se hec cargue dera sua proteccion, ua des prumèras actuacions qu'amièc a tèrme era Conselheria de Cultura siguec era redaccion d'un inventari des bens eclesiastics dera Val d'Aran; eth hèt de que se comencèsse peth patrimoni eclesiastic se justifique des deth moment en qué s'admet qu'era major part deth legat culturau arquitectonic e escultoric aranés pertanh ar àmbit dera Glèisa catolica.

Inventariar es bens d'interès culturau d'un territòri ei fundamentau ara ora d'iniciar ua politica de conservacion e preservacion deth patrimoni istoric.

Era redaccion d'un inventari mos permet: a) quantificar eth legat culturau deth país; b) documentar es trèits artistics que justifiquen era sua relevància coma ben culturau, e; c) comprovar eth sòn estat de conservacion.

Un viatge s'acabèc damb era documentacion deth patrimoni eclesiastic, se continuèc eth trabalh d'inventariatge damb es bens d'interès etnologic, que son aqueres bastisses e objèctes qu'an esdevengut depositaris dera eréncia istorica d'un país; atau, se documentèren ressècs, mòles, cases pairaus, auviatges e d'auti elements d'interès culturau que mos ajuden a rebrembar e a conéisher era istòria dera Val d'Aran.

Es Jornades Universitàries Occitanocatalanes deth 2002

Enguan se celebraràn deth 15 ath 20 de juliòl e son dubèrtes a toti es ciutadans. I aurà còrsi e talhèrs organizadi peth Conselh Generau d'Aran, pera Universitat de Lleida, e pera Generalitat de Catalonha (en diuèrsi departaments). Quauqu'uns seràn gratuïts e damb d'auti se poirà obtier crèdits de liura eleccion. Pes tardes tanben i aurà conferéncias. Tanben se compde damb era colaboracion dera Deputacion de Lhèida

Coma còrsi e talhèrs que s'aufriràn podem auançar:

- Talhèr de dances gascones
- Talhèrs de musica (eth pifre, eth bot e era

percussion), e de cant occitan collectiu.

- Talhèr de literatura occitana: règles entà crear
- Talhèr de terminologia de divulgacion
- Talhèr de dialectologia pirenenca
- Cors sus era civilizacion occitana
- Cors d'istòria: er art medievau ena Val d'Aran
- Cors de geologia
- Cors intensiu d'aranés (15 ores, repatides en 5 tardes)

Tanben compdaram damb era Hèira d'Artesania e damb actuacions musicaus, teatraus, seminari de Joeni, codina occitana, ...

ERA FABRICA DERA LAN

Eth Conselh Generau d'Aran, damb era finalitat de complementar er auviatge culturau, a invertit ena crompa, restauracion e posteriora conversion en equipament culturau dera Fabrica dera Lan de Vielha. Era Fabrica dera Lan demore situada en casc antic, en Cap dera Vila, en marge esquèr deth riu Nere. Era construccion dera bastissa date de mejans de sègle XIX e se mantenguec actiua enquiath torn de 1970; es fondadors sigueren era família des de Portolés. Aguesta fabrica foncionaue damb energia idraulica qu'aprofitaue eth cabau deth riu Nere, en tot utilizar un rodet de husta orizontau e un sistèma de transmission compausat per barratges, politges e correges; aguest mecanisme accionaue tota era maquinària de hilar que se distribuie pes dues plantes der edifici. Era incorporacion dera Fabrica dera Lan ath hilat

Fabrica dera Lan

museistic dera Val d'Aran non sonque a de repercutir en àmbit culturau senon qu'eth sòn projecte museografic a de suposar un element de revitalizacion social e economica deth Cap dera Vila.

PUBLICACIONS EN ARANÉS GESSUDES ER AN 2001- 2002

Eth jòc popular tradicionau ena Val d'Aran. Manel Serrabona Mas e Pili Ares Carabias. Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs (Solei d'autan), 176 pl.

Memòria. Narracions e poèmes deth IX Prèmi Mn. Condò Sambeat. Lleida: Pagès editors. (Colleccion Garona), 210 pl.

Viuençes. Òbres premiades ena X edicion deth Prèmi Mn. Condò Sambeat, Lleida: Pagès editors. (Colleccion Garona), 201 pl.

PUBLICACIONS DETH CONSELH GENERAU D'ARAN

Era equipa des Remosigaires. Enric Lluch. Barcelona: Bruño. Vielha: Conselh Generau d'Aran. Tradusit deth catalan. 121 pl.

Hè un arramat d'ans. Istòries recuelhudes per estudiants d'aranés. 79 pl.

Aran, ua escòla entà un pòble. Joaquim Arenas e Sampera. 29 pl.

Es ossi d'Arties. Ester Borrel e J. Manuel Rodríguez, 56 pl.

Decrèt regulador des certificacions qu'expedís eth Conselh Generau d'Aran sus es coneishements d'aranés. 12 pl. Gratuït.

Orientacions entàs examens d'aranés. 42 pl. Gratuït.

Era Mieja Guadanheria, Era Torneria de José Luis Mezquita del Cacho e Vicent Simó Sevilla, 51 planes, Gratuït

Actes d'Inauguracion e Clausura des IV Jornades Universitàries ; gratuïts

Intervencions en debat Lingüistic III Jornades Universitàries, gratuït

Toponímia de Bausen e des Quate Lòcs d'Aïfor Carrera , 87 pl.

Guida Laborau entà Joeni, Oficina de Joenessa

Cançons e dances d'Aran; CD damb composicions de Teresina Jordà